

Мосов С. П.,

заступник директора Державного підприємства «Український інститут промислової власності»

з інформаційно-технічного забезпечення експертизи,

Заслужений діяч науки і техніки України,

лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки,

доктор військових наук, професор

НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ОБОРОННО-ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ: ПАТЕНТНІ ПРІОРИТЕТИ

Еволюція форм і способів ведення збройної боротьби вказує на необхідність своєчасної реакції держави на зміни, що відбуваються як у просторі, так і в часі, в умовах постійного вдосконалення та створення нових зразків озброєння й військової техніки. Локальним війнам і збройним конфліктам кінця ХХ початку ХХІ ст. притаманні особливості, зумовлені використанням арміями провідних країн світу бойових систем зі штучним інтелектом.

Як, враховуючи особливості збройної боротьби сучасності, можна забезпечити необхідний рівень бойової готовності та боєздатності наших Збройних Сил? На нашу думку, одним з вагомих підходів до вирішення цього питання має стати реанімація патентно-ліцензійної, винахідницької та раціоналізаторської роботи на підприємствах оборонної сфери, результати якої повинні спрямовуватися передусім на формування інтелектуального капіталу, що має активно використовуватися для модернізації наявних і створення нових зразків озброєння та військової техніки з метою підвищення боєготовності й боєздатності ЗС України в умовах ведення звичайних і сучасних війн, а також війн майбутнього.

Відомо, що створення малочисельної, мобільної, оснащеної новітніми зразками озброєння та військової техніки, професіональної армії передбачає широке використання сучасних інноваційних технологій. Перехід до такої армії залежить не тільки від стану української економіки, але й від інноваційної діяльності підприємств оборонної галузі, які ще володіють на

сьогодні значним інтелектуальним капіталом. На жаль, останнім часом цей капітал дуже повільно перетворюється в інтелектуальні активи чи взагалі не використовується...

Підтвердженням цьому є стан патентування, яке здійснюється підприємствами оборонної сфери. Протягом останніх п'яти років ситуація, за даними Державного підприємства «Український інститут промислової власності», склалася така. Як приклад. З 31 підприємства бронетанкової техніки, артилерійського озброєння, автомобільної, інженерної та спеціальної техніки в період 2009 - 2014 рр. подано таку кількість заявок: на винахід – 1; на корисну модель – 20; на промисловий зразок – 1; на знак для товарів і послуг – 1. Кількість чинних охоронних документів станом на жовтень 2014 р. така: на винахід – 3; на корисну модель – 16; на промисловий зразок – 1; на знак для товарів і послуг – 10.

З вищезгаданих підприємств 16 взагалі не подавали заявок на отримання охоронних документів на об'єкти промислової власності й не володіють жодним охоронним документом.

Кращою можна вважати ситуацію з патентуванням та підтримкою чинності охоронних документів на підприємствах суднобудування та морської техніки, авіабудування й авіаремонту, високоточного озброєння та боєприпасів.

Постає логічне запитання щодо результатів наявності взаємозв'язку «вища освіта – наука – оборонно-промисловий комплекс», реалізація якого здійснюється через науково-технологічне забезпечення, а також вимагає організаційної побудови негативного зворотного зв'язку.

Патентна статистика свідчить (рис.1), що за видами економічної діяльності на перших позиціях освіта, дослідження та розробки. Водночас динаміка підтримання чинності патентів на винаходи ілюструється іншими показниками статистики. Підтримання чинності за напрямом «освіта» активно здійснюється протягом перших 4 – 5 років (рис. 2), що зумовлено строком проведення дисертаційних досліджень і виконання науково-

дослідних робіт, у межах яких відбувається підготовка кандидатських і докторських робіт. Незначною є й комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності. Дещо краща ситуація за напрямом «наука». Активна підтримка здійснюється протягом 6 – 7 років. І найбільш стабільна ситуація в промисловості, де реалізуються інновації у виробництві.

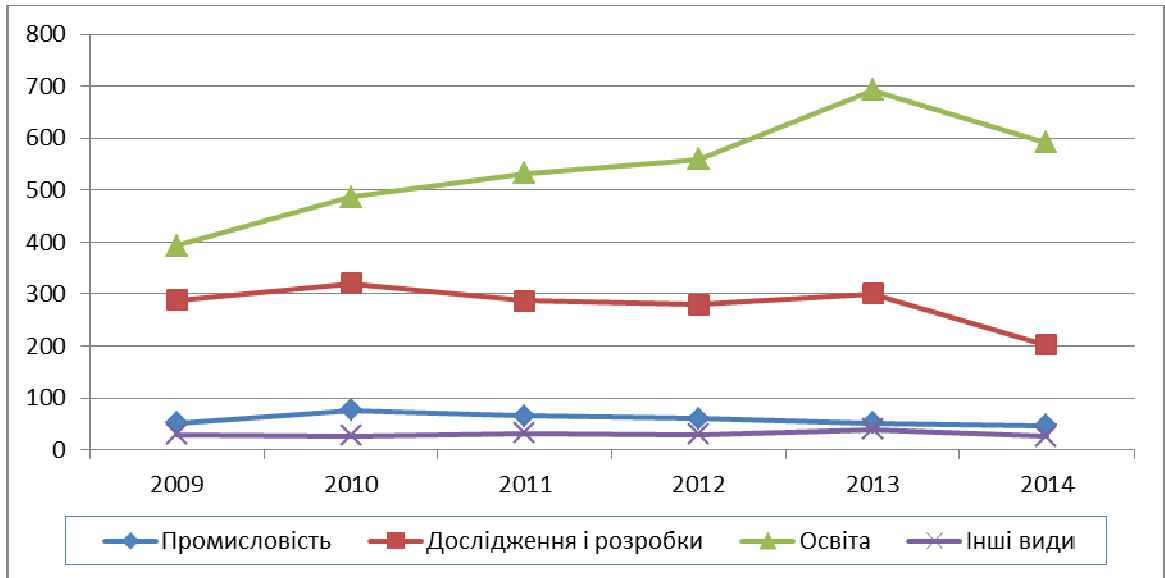

Рис.1. Динаміка надходження заявок на винаходи (за видами економічної діяльності заявників)

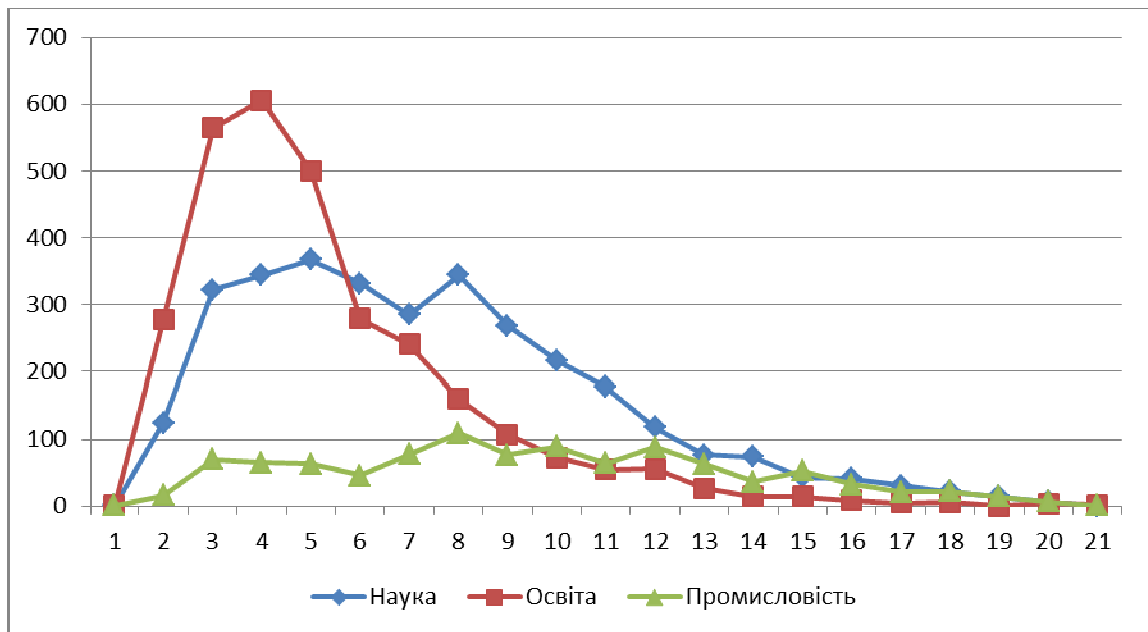

Рис. 2. Динаміка підтримання чинності патентів на винаходи

І ще один приклад, який висвітлює проблематику науково-технологічного забезпечення оборонно-промислового комплексу. Сьогодні в

рамках АТО дуже гостро стоїть питання застосування безпілотних літальних апаратів в інтересах розвідувального забезпечення бойових дій. За весь час незалежності України арсенал української армії не поповнився жодним безпілотним авіаційним комплексом, хоча авіаційних і політехнічних вищих навчальних закладів, а також конструкторських бюро в нашій державі вистачає. Більше того, ані іноземні компанії, ані фізичні іноземні особи взагалі не патентують об'єкти промислової власності за цим напрямом в Україні. Висновок один – немає для чого. Стан патентування та підтримки прав за напрямом БПЛА наведений на рис. 3.

Рис. 3. Динаміка реєстрації патентів на винаходи і корисні моделі за тематикою «Безпілотні літальні апарати» протягом 2004-2014 рр.

Практика життя довела, що нерозуміння необхідності своєчасної реєстрації та захисту об'єктів промислової власності призводить до того, що розроблені колективами авторів винаходи можуть патентуватися іншими юридичними або фізичними особами і, таким чином, права власності на ці винаходи можуть бути втрачені розробниками назавжди, на що звертав увагу у своєму листі голова Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України В. Полохало у 2008 році.

Дуже не хотілося б, щоб Україна робила свої помилки або повторювала помилки інших країн, особливо в оборонній сфері.

Зазначене вище визначає потребу в покращенні ситуації з науково-технологічним забезпеченням оборонно-промислового комплексу, особливо потребу наближення теоретичної науки до практичних потреб останнього.